

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

A.1.

α. Σχ. βιβλίο, σελ. 92-93: «Το κόμμα του Γ. Θεοτόκη ήταν πιο μετριοπαθές ... τον πυρήνα των Αντιβενιζελικών»

β. Σχ. βιβλίο, σελ. 213-214: «(Το 1905), η Επανάσταση είχε αποκτήσει ... "Το Θέρισο"»

γ. Σχ. βιβλίο, σελ. 152: «Με βάση το άρθρο 11 ... περιουσίας των ανταλλαξίμων»

A.2.

α. Σωστό

β. Λάθος

γ. Λάθος

δ. Λάθος

ε. Σωστό

B.1.

Σχ. βιβλίο, σελ. 142-143: «Η επιστροφή των προσφύγων στη Μικρά Ασία ... το δρόμο της προσφυγιάς»

B.2.

Σχ. βιβλίο, σελ. 157: «Η αστική στέγαση συνάντησε περισσότερα εμπόδια ... κατασκευή ή επέκταση λιμανιών κ.ά. ».

Προαιρετικά η απάντηση θα μπορούσε να περιλαμβάνει και το χωρίο «Την αστική αποκατάσταση ανέλαβε ... πρόνοια για εύρεση εργασίας».

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

Γ.1.

α) Σχ. βιβλίο, σελ. 78-79: «Παρά την έντονη αντίδραση του βασιλιά ... της αρεσκείας του».

Σύμφωνα με το **Κείμενο Α**, ο Χαρίλαος Τρικούπης στο άρθρο του «Τις πταίει;» στην εφημερίδα «Καιροί» επέρριπτε την ευθύνη για την πολιτική δυσλειτουργία που δημιουργούσε η ασάφεια στο Σύνταγμα του 1864 στον συγκεντρωτικό και αυταρχικό χαρακτήρα της βασιλικής εξουσίας.

Ως προς την ασάφεια του ελληνικού συντάγματος του 1864 και το πρόβλημα που αυτή δημιουργούσε αξιοποιούμε από το **Κείμενο Α** τα εξής χωρία:

- «[Σύμφωνα με τον Τρικούπη] αποκλειστικός υπεύθυνος ... ολόκληρος η εξουσία»
- «το μεν έθνος βρίσκεται μπροστά ... ή της επανάστασεως'' ... οι πολιτικοί είναι ανίκανοι ... τη βασιλική αυταρχικότητα»
- «ο σχηματισμός κυβερνήσεων πλειοψηφίας ... ριψοκίνδυνη κατά την άποψή του, προοπτική»

β) Σχ. βιβλίο, σελ. 79: «[Το 1875 ψηφίστηκε η αρχή της δεδηλωμένης]. Η ιδέα ανήκε ... σε μεταβολή του πολιτικού τοπίου».

Στο **Κείμενο Β** που αποτελεί το βασιλικό λόγο που εκφωνήθηκε στη Βουλή στις 11 Αυγούστου του 1875 επισημαίνονται τα εξής:

- I. Ο βασιλιάς αναγνωρίζει πλέον την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας καθώς αναφέρεται στο σεβασμό της κυβέρνησης και του ίδιου στα δικαιώματα του λαού που σχετίζονται με την εκλογή των βουλευτών («Όπως πλήρης υπήρξεν ... σεβασμός της κυβερνήσεώς μου»). Έτσι, η άμεση, μυστική και καθολική (για τους άντρες) ψηφοφορία, που κατοχυρώθηκε με το

Σύνταγμα του 1864, τίθεται σε πλήρη ισχύ και οι εκλογές θα διεξάγονται ελεύθερα χωρίς σκόπιμες παρεμβάσεις, συνωμοσίες ή βιαιοπραγίες.

II. Ο βασιλιάς δέχεται τη συνεχή αναγνώριση των δικαιωμάτων των βουλευτών, που ορίζονται από το Σύνταγμα και αποτελούν αντιστάθμισμα των καθηκόντων που αυτοί έχουν («... ούτως ενδελεχής ... επιβαλλόμενα εις αυτήν»). Μ' αυτόν τον τρόπο ο Γεώργιος ουσιαστικά αναβαθμίζει τον ρόλο της Βουλής και υποβαθμίζει τον δικό του ρυθμιστικό ρόλο στη διαμόρφωση της πολιτικής κατάστασης της χώρας.

III. Ο βασιλιάς θεωρεί απαραίτητη την ύπαρξη της «αρχής της δεδηλωμένης» για την εύρυθμη εξέλιξη του πολιτεύματος της χώρας («Απαιτών ως απαραίτητον ... λειτουργία του πολιτεύματος»).

Έτσι, ο βασιλιάς χάνει δύο βασικά προνόμια της εξουσίας του. Αφενός τη δυνατότητα να διαλέγει τους υπουργούς του, γιατί είναι πια υποχρεωμένος να διορίζει όποιους υποδείκνυε η Βουλή, οπότε συμμετέχει μόνο τυπικά στον σχηματισμό της κυβέρνησης, αφετέρου τη δυνατότητα διαλύσεως της Βουλής χωρίς τη συγκατάθεση της πλειοψηφίας.

Δ.1.

α) Σχ. βιβλίο, σελ. 25: «Η οριστική αντιμετώπιση του προβλήματος ... που προοριζόταν για καλλιέργεια δημητριακών».

Σύμφωνα με το **Κείμενο Α** οι στόχοι που έθετε η κυβέρνηση Κουμουνδούρου για τη διανομή των εθνικών γαιών συνδέονταν με την εξυγίανση τόσο της οικονομικής όσο και της κοινωνικής ζωής.

Ειδικότερα, στην οικονομία βασικό στόχο αποτελούσε η επαύξηση των κρατικών εσόδων μέσω της φορολογίας αλλά και η τόνωση της τραπεζικής και εμπορικής αγοράς με την επέκταση των εξαγωγών των αγροτικών προϊόντων και τη δυνατότητα παροχής δανείων στους νέους μικροκαλλιεργητές.

Από το **Κείμενο Α** μπορούμε να αξιοποιήσουμε τα παρακάτω χωρία:

- «το κράτος επιχειρεί να επαυξήσει ... μεσαίο οικογενειακό κλήρο»
- «θα ενισχυθεί ... μικροπαραγωγών»
- «αποσκοπεί με την ανάπτυξη της γεωργίας [...] στην προώθηση της εκβιομηχάνισης στην Ελλάδα»

Κοινωνικά, ο Αλ. Κουμουνδούρος προωθούσε την επίλυση του αγροτικού ζητήματος, για να εξαλειφθούν οι εντάσεις και οι συγκρούσεις που καταγράφονταν σε πολλές περιοχές της Ελλάδας, και κυρίως στην

Πελοπόννησο, εξαιτίας των συνεχών καταπατήσεων γης που άνηκε στο κράτος και στην εκκλησία.

Σχετικό χωρίο που μπορούμε να αξιοποιήσουμε από το **Κείμενο Α** είναι:

- «οι καταπατήσεις των εθνικών ... “λαχίδια” εθνικής γης»

Σχ. βιβλίο, σελ. 43-44: «Το αποφασιστικό βήμα ... κοινωνικών εντάσεων στον αγροτικό χώρο».

Σύμφωνα με το **Κείμενο Β**, με την προώθηση της αγροτικής μεταρρύθμισης **στόχος** των φιλελευθέρων ήταν να ενδυναμώσουν την εθνική συνείδηση των καλλιεργητών εν όψει των πολεμικών αναμετρήσεων και να ενοποιήσουν με αυτό τον τρόπο τους χριστιανικούς πληθυσμούς στη Βόρεια Ελλάδα.

Σχετικό χωρίο από το **Κείμενο Β:**

- «Πρόθεση των φιλελευθέρων ήταν ... της Βόρειας Ελλάδας».

Σχετικό χωρίο από το **Κείμενο Γ:**

- «Η διανομή γης ήταν το κυριότερο ... στη Βόρειο Ελλάδα».

Οι νομοθετικές ρυθμίσεις για την επίλυση του αγροτικού ζητήματος στην Ελλάδα περιελάμβαναν:

- ✓ τη χρηματοδότηση των ακτημόνων αγοραστών για την απαλλοτρίωση των τσιφλικιών που κατείχαν κυρίως οι χριστιανοί γαιοκτήμονες
- ✓ την υποχρεωτική απαλλοτρίωση μεγάλων ιδιοκτησιών γης κάτω από το βάρος της πίεσης που δεχόταν η κυβέρνηση Ελ. Βενιζέλου κατά την περίοδο του Εθνικού Διχασμού.

Σχετικό χωρίο από το **Κείμενο Β:**

- «Αρχικά, η απαλλοτρίωση των τσιφλικιών ... πρόγραμμα υποχρεωτικής απαλλοτρίωσης».

β) Σχ. βιβλίο, σελ. 25: «Επρόκειτο όμως για σημαντική ... εθνικής αυτής ιδιοκτησίας».

Σχ. βιβλίο, σελ. 44-45: «Με βάση αυτά τα νομοθετήματα ... της Ευρώπης (Ισπανίας, Βουλγαρίας, Ρουμανίας κλπ.)».

Στο **Κείμενο Γ** επισημαίνεται ότι στο πλαίσιο της ευρείας αγροτικής μεταρρύθμισης στη Βόρεια Ελλάδα υιοθετήθηκε ως λύση η δημιουργία

μικρών ιδιοκτησιών οικογενειακού χαρακτήρα κατά το πρότυπο που ακολουθήθηκε και στη Νότια Ελλάδα.

Η ολοκλήρωση της αγροτικής μεταρρύθμισης επετεύχθη από το 1923 και έπειτα μετά την κατάρρευση του μικρασιατικού μετώπου και την υπογραφή της Σύμβασης Ανταλλαγής (30 Ιανουαρίου 1923) η οποία προέβλεπε την αποχώρηση Τούρκων και Βουλγάρων από την Ελλάδα.

Σχετικά χωρία από το **Κείμενο Γ**:

- «Η λύση που επελέγη ... και του πολιτεύματος»
- «Η αγροτική μεταρρύθμιση ... σε Έλληνες μεγαλογαιοκτήμονες»

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ

Ευαγγελία Μαρδίκη

Δήμητρα Ταφίλη

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΣΠΟΥΔΗ

• ΑΘΗΝΑ: ΣΟΛΩΝΟΣ 101	ΤΗΛ. 2103828854 – 2103845239
• ΠΑΓΚΡΑΤΙ: ΑΓ. ΦΑΝΟΥΡΙΟΥ 30	ΤΗΛ. 2107520883 – 2107519429
• ΒΥΡΩΝΑΣ: ΝΙΚΗΦΟΡΙΔΗ 10	ΤΗΛ. 2107669192 – 2107666233
• ΠΕΙΡΑΙΑΣ: ΗΡ.ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ 30	ΤΗΛ. 2104190171 – 2107519429

www.spoudi.gr, e-mail: info@spoudi.gr /spoudipagkrati@gmail.com
/ spoudibyronas@gmail.com / spoudipeiraias@otenet.gr